

Megjelenik
minden hó 1-én és 15-én.

Előfizetési ár

Egész évre 6 frt o. é.
Félévre . 3 " " "

A közlemények és előfizetések bérmentve küllendők.

Szakhirdetések

egy petít hasábsora 6 krral számíttatik.

HASONSZENVI

KÖZLÖNY.

Előfizethetni

vidéken

minden cs. kir. postahivatal utján.

Gyöngyösön

a szerkesztőnél.

Egerben

az érseki lyceumi nyomdában.

Alapos ismereteket terjesztő orvosi lap a homœopathiáról.

Szerkesztő-tulajdonos: **Horner István**, a gyöngyösi közkórház igazgató-főorvosa.

TARTALOM: Hasonszenvi ügyfeleimhez. — Észleletek a gyöngyösi közkórházban 1863-ik év első felében orvosolt betegekről (folytatás). — Megmérgezési eset kőrösbogárral Szalzburgban. — Legélegsav, Acidum nitricum, közli dr. Dominigg Pécsről. — A közkórházak megismertetése (folytatás).

Hasonszenvi ügyfeleinkhez.

A hasonszenvi közlöny második félévi folyamának ezennel már a második száma jelenik meg, mi bár egy lap életidejét tekintve, még igen rövidnek neveztetethetik, mindazáltal hogy a legcsekélyebb mulasztásról sem vádolhassuk magunkat, a tárgy, melyet felkaroltunk, fontosságától ösztönözve, szükségesnek véltük e rövid idei működésünkre is egy futó pillanatot vetni, és minden helyeslés vagy nem helyeslés félelme nélkül megvizsgálni, vajjon elértük e azon czélt, melylyel magunkat e lap szerkesztésének vállalatakor kecsegtettük?

Hogy e kérdés által félreértésre alkalmat ne szolgáltatassunk, előre kijelentjük, hogy ezen tárgy feletti elmélkedésünket nem a lap anyagi, hanem csupán szellemi fejlődése ébreszté fel bennünk, és csak erről is akarunk ez uttal szólni.

Az egészségnél nincs drágább kincs az életben; így vélekedtek már apáink, s így tartják ezt a mai kor szak emberei is. Az egészség azonban minden őrizkedés daczára gyakorta megváltozik, — betegség származik, melyből szabadulást nyerni, a legutolsó és a legszegényebb pór nép is kívánkozik. Ezen természetes szükség szülte a gyógyászatot, ez pedig az orvosokat.

Ha a gyógytudománynak legkifejletlenebb, gyermekkori időszakára vissza pillantunk, ettől sem tagadhatjuk meg azon érdemet, hogy betegségeket gyógyított; azóta a gyógytudomány óriási haladást tett, s valljuk meg őszintén, mennyiben vagyunk előbb a kórok szerencsés eltávolításában? Theoriák theoriákra építettek, ujabbnál ujab gyógyszerek fedeztetek fel, s ily sokoldalú fáradozásoknak és áldozatoknak elértük-e csak aránylagos jutalmát is?

Csoda e tehát, ha az orvosi tudomány minden kor szakában találkozunk néhány lángeszű férfiak, kik az

orvosok eljárását kárhoztatták, annak hiányait felderítették, és a szenvedő emberiség javára újabb tanokat állítottak fel? Sikerültnek neveztetethetnek-e ezen törekvések? a gyógytudomány története elég tanúságot szolgáltat; mindezen reformátoroknak azonban legalább azon vigasztalás jutott, hogy elveik és tanaik, mielőtt gúnytárgyává tétettek vagy félrevettettek volna, az orvosok jobb része által megvizsgáltattak.

Nem így a homœopathia, mely Hahnemann lángeszének köszöni eredetét. Ez nem lévén azon tudományos alakban öntve, melyet a mai okoskodó gyógytan követel, méltónak sem tartatik a vizsgálatra; de mit is lehetne rajta vizsgálni, miután minden egyes tételei az egyszerű természettörvényekből folynak ki, mely az okoskodó gyógytan kutatási vágyát a természet legmélyebb és legtökösabb műhelyeiben koránt sem elégitiki. Valamely kórt az ő tüneteiből megalapítani! mily bádár kívánság, hogy ebbe a tudományos orvos belenyugodjék? a kór lényegét kell felismerni, miután pedig ez felnem található, egy tudományos phrasissal kell a tudatlanságot takarni. Ily könnyen érthető tények vizsgálatához nincs a mai tudományos orvosnak sem ideje sem kedve.

Ezen gögös megvetés azonban megtermé a maga gyümölcseit, mert midőn az eddig divatozó gyógyrendszereket egyedül az orvosok birtokában lenni tapasztaltuk, a homœopathiát kiragadá az orvosok kezéből a nemorvosi, — a szenvedő közönség, mely ép azért mivel egyszerű, és mindenki által belátható, minden gyanúsítások és elnyomatási rendszerek ellenére terjed, és árasztja üdvös hatását a szenvedő emberiségre. Lehet-e egy gyógyrendszernek fényesebb bizonyítványt adni, mint midőn az a szenvedők által becsben tartatik és védetik?

Bár ezen tanúság kedvező, és a hasonszenvi orvo-

sokra nézve örvendetes, mindazáltal ki rezeskedhetik érte, hogy a jótétemény, melyet a homoeopathia szerrez, nem fog-e némely ügyetlen kezek között ártalmas fegyverré alakulni? nem fog-e a hasonszenv terjedésének több kárt mint hasznot okozni? Már is tapasztaljuk, hogy alig van mivel család hazánkban, mely ha bár régiebb ismeretség, személyes bizalom vagy hasonzenvi orvos nem létében, a régi gyógmód szerint orvosoltatja magát, — házánál kisebb nagyobb hasonzenvi gyógszertárt rejteget, és csak midőn ezekből magán, vagy környezetén segíteni nem tud, fordul orvoshoz és annak tanácsához.

Mindezen károk és visszaélések felett, ha azt akarjuk, hogy tudományunk becsben tartassék, a hasonzenvi orvosoknak kötelességük örködni; nekik kötelességük a nemorvosi közünséget oktatni, vezérleni, tévedésektől és előítéletektől megóvni; kötelességük a bizalmat feltartani, sőt azt éleszeni; a hasonzenvet minden jogtalan megtámadásoktól megvédeni, az ellenfélben is a vágyat a hasonzenv tanulására serkenteni, mert csak így lesz a hasonzenv virágzó, és működése üdvös.

Hasonló feladatot tűztem ki, midőn a hasonzenvi közlöny szerkesztésére magamat eltökélém. E terhes munkálatnál két fő tényezőre alapítám számításomat: ellenfeleink részvételére, kik a hasonzenvi gyógmódot alapjaiban megismerhessék; és hasonzenvi ügyfeleimre, kik engemet e vállalatban támogassanak. Egyik reményem meglehetősen sikerült, miután olvasóim között néhány allopathikus ügyfeleim nevére örvendve tekintek, kiket ha a hasonzenv igazságáról és célszertüségéről meggyőzőnm nem sikerül is, legalább competens bírúkká avattnak fel a tárgy felett komolyan itélni; ha pedig még azonfelül csak egy is az ügynek megnyeretik a hasonzenvi közlöny ekkor fényesen oldá meg feladatát. A második reményem kevésbé teljesedett, miről munkatársaim száma elegendő tanúságot szolgáltat. Nem szándékom ezuttal ezen visszavonulás okainak mélyebb taglalásába bocsátkozni, mert meg vagyok győződve hogy ügyfeleim között egyszem találkozik, ki gyógmódjának igaz apostola nem volna, azt mindazáltal kénytelen vagyok kijelenteni, hogy e példánélküli részvétlenségre nem ép a legalkalmasabb idő választott. Igaz, hogy megbizást e lap szerkesztésére ügyfeleinktől felmutatni nem tudok, sőt e lap megjelenése egy provincialis városban talán némely ügyfeleim indignatióját is szülte; ha azonban megfontoljuk, hogy szét-szórt helyzeteink folytán a csatlakozás nem oly könnyen eszközölhető, ha továbbá figyelembe vesszük, hogy e lap épen ott jelenik meg, hol a hasonzenvi gyógmód egy közkörházban, tehát nyilvánosan gyakoroltathatik, mely egyedül képes bő anyagot nyújtani arra, hogy

az ellenünk használt tények ellen ismét csak tényekkel felelhessünk; ekkor úgy hiszem ily indignationak nincs helye, sőt ily vállalat csak elismerés és részvételre számolhatna.

A mi eddigi működésünket illeti, feleljen erre a már eddig megjelent 12 szám, melyek tartalmát nyugodt lélekkel bocsátjuk ügyfeleink bírálata alá; csak egyet kérek e tekintetben figyelembe venni, hogy t. i. egy ember vállalai a teher súlya alatt leroskadsanak, s így ha minden számban oly érdekteljes czikkeket, milyeneket magam is ohajtam, nem adhattam, ne tulajdonításék ezen vétek egyedül nekem, hanem azon közönyös-ségnek, mely lapunk irányában ügyfeleink részéről mindezideig gyakoroltatik. Mindezen majdnem isolált állapot daczára ígérem, hogy a megkezdett munkát mindaddig folytatni fogom, míg erőm ezt megengedi, vagy még hasonzenvi ügyfeleink további részvétlensége meg fog győzni a felől, hogy e vállalat idő előtti.

A körülményekkel és viszonyokkal nem daczolhatunk, — az ügy felkarolását senkire sem erőszakolhatjuk, ekként ha csakugyan azon szomorú esemény következne be, hogy munkatársak hiányában e lap megjelenését megszüntetni kellene, tiszta lélekkel fogok az örökbíró ítélőszéke előtt sáfárkodásomért számot adni, azon öntudat által lelkesítve, miszerint részemről az ügy előmozdításáért mindent elkövettem, fáradságot, áldozatot nem kiméltem és egyedül ügyfeleim részvétlensége miatt kényszerülendek tollamat nyugalomba helyezni.

Ismételve fordulok ekként hasonzenvi ügyfeleimhez azon bizalmas kérelemmel, ne tagadják meg ezentúl részvétüket azon laptól, mely mindnyájunk érdekét egyenlően képviseli, — mely gyógmódukat az ő tiszta valóságában előtűntetni igyekeznek; mely végre eszközül fog szolgálhatni arra, hogy jogos követeléseink valahára az ellenfél által is elismertessenek.

Észleletek.

A gyöngyösi közkörházban 186³/₄-dik év első felében orvosolt betegekről.

(folytatás.)

Sebészi osztály.

A belgyógyászatnak megvan azon kedvetlen oldala, miként az általa véghezvitt gyógyításokat mindenki tetszése szerint önkénytes vagy mesterséges gyógyításoknak nevezheti, és magyarázhatja. Ezen stratagemat szokta az ellenfél a homoeopathia ellen felhasználni valahányszor arról tétetik bizonság, hogy a hasonzenv által valamely súlyos beteg meggyógyult. Ennek természetes következtése lön: hogy az ellenfél minden hasonzenvi gyógyításokat megtagad: a homoeopathia el-

lenben az ellenfelet azzal vádolja, hogy elvnléküli eljárását és tulságos gyógyszer adagait a beteg szerencséjére a legtöbb esetben a természet győzi le. Ily okoskodásoknak és gyanusításoknak végértelme tehát az volna, hogy az orvos a gyógyszer mindenkor feleslegesek, miután minden esetben egyedül a természet gyógyít.

Az orvosok egymásiránti türehetetlensége és tiszteltlensége idézte elő eszerint ezen gyászos állapotot, mely mind a tudományra, mind az emberiségre káros és lealacsonyító. Szerencse, hogy a betegek közül még sokan a gyógytudományt isteni tudománynak tisztelik, azt részrehajlatlanul és hálásan megítélni képesek, kiknek különösen alkalmuk volt több ízben saját magukon észlelni, mily sikeresen és gyakran hirtelen elvárásolják a gyógyszerek fájdalmaikat, kinos szenvedéseiket, melyekből eszerint megtanulták nem csak az orvost, hanem a gyógyszert is becsülni, és tudományunk iránt bizalommal viseltetni. Hogy tehát a különböző orvosi rendszerek egymást mindeztideig fel nem emésztették, ez egyedül a betegek bizalmán tört meg, kik a tényeket nem oly könnyen engedik kétségeskedés, tagadás, gyanusítás, s több hasonló fogások által elvitázn.

Rendünket hihetőleg már a teremtés óta azon átok látszik terhelni, hogy egymásnak nem hiszünk, egymás véleménye és eljárása ellen bizalmatlanságot ápolunk, holott mindannyian ugyanegy célra törekszünk, egyedül az eszközök megválasztásában és a kivitelben különbözünk, és végre is a példabeszéd „több ut vezet Romába, de csak egy az egyenes“ bizonyos mértékben mindnyájunkra alkalmazható.

A sebészet az ő eljárásában határozottabb. ő a sikert biztosabban tulajdoníthatja működésének, a gyógyszerek hatását a szenvedő részekre, melyeket külső érzések által megítélni képes, tisztábban észleli.

Ily előnyök után, melyeket a chirurgia a mondotak szerint az orvosnak nyújt, nem mellőzhetjük e helyen ezen kérdést támasztani:

Nyujt-e a hasonszenvi rendszer kellő biztosítékot a betegeknek, hogy ilyenmő betegségekben általa is gyógyulást nyerjenek? A tapasztalás ezen kérdésre igennel felel. Olvasóink közül ugy hiszem még sokan emlékeznek azon világhírő gyógyításra, melyet a homöopathia az ősz Radeczky tábornagy veszélyes szembaján a bécsi és padnai leghiresebb szemészek vésztjóslo állításaik ellenére a - legörvendetesebb sikerrel véghezvitt. Hasonló tapasztalatok nem állanak magánosan az életben. Több ízben megtörtént már, hogy midőn az allopathia valamely külkórt halálosnak nyilvánított, vagy az életet egyedül valamely tag megcsonkítása által megtarthatónak jelentette ki, a homöopathia nemcsak az

életet, hanem a tagot is megtartotta. Kórházi eseményeim közül hasonló esetet magam is idézhetek elő. Néhány évvel ezelőtt Heves megye Zsadány községében egy földbirtokosnak Csekő nevezetű jágerja, egy napon ura parancsára egy duplacsővű puskát tisztogatott, melyet azon hiedelemben, hogy töltve nincsen, oly ügyetlenül forgatá kezében, hogy az egyik cső elsült, és az egész töltés a balmell lágy részeinek roncsolása után a hónalljba ment, hol a lágyrészeket szétszaggatván, oly iszonyu vérzés állott elő, mely a beteg életét veszélylyel fenyegetvén, 3 órányi távolságból kórodánkba szállítatott. Mig a beteg Arnicával kevert jeges borongatásokkal, belsőleg szintén Arnicával gyógyszereltetett, első gondom volt városunk összes orvosi személyzetét, az ezred orvosával tanácskozásra összehívni, nehogy a a beteg élete fentartása tekintetében a legesekélyebb elmulasztás által magamnak szemrehányást tegyek. A fölkar és lapesont összeköttetése táján a tapintásra világosan recsegés éreztetett, a tokszálag, és a szomszéd izmok szálagai szétszaggatva, az ízgödör a fojtás által még kitömve lenni találtatott. Érverés gyenge, az erő a bő vérvesztés következtében elfogyott. A tanácskozmány eredménye a körülmények komoly megfontolása után az volt: hogy a beteg élete a mulhatlanul bekövetkező vérzés miatt meg nem tartható, tag csonkításnak pedig helye nincsen. A szakértők ebbeli nyilatkozata után egyedül a hasonszenvi gyógyszerek alkalmazásában kereshettem vigasztalást. Daczára a békövetkezett roppant fenésedésnek, ezen súlyos beteget 3 hónapi gondos ápolás és orvoslás után egészséggel bocsátottam el. Két év mulva ugyan azon beteg háladatosságából magát bemutatta, egészsége tökéletesen helyreállott csupán a szenvedő és sérült bal kézben csekély merevedés maradván fel.

Hasonló gyógyulások a hasonszenv életrevalóságát e téren is hebizonyítván, korodánkban 26 év óta a sebészi eseteket ezen elvek szerint gyógyszereljük.

Van azonban egy másik fontosabb kérdés e téren a homöopathiára nézve, mely a tudomány, és tapasztalásból várja megoldását, vajjon elegendők-e minden ugy nevezett sebészi esetekben a hasonszenvi gyógyszerek?

Ezen kérdés felett egyedül azon esetben határozhatunk, ha e megnevezés chirurgikus betegség felett tisztában leszünk.

A régi időkben a chirurgiát mint a belgyógyászatól egészen elkülönözött tant tekintették. Bár ezen elv maga a gyakorlat által czáfoltatott meg, miután számtalan külkóroknál a belső szerek alkalmazása elkerülhetetlennek bizonyult be, ennek daczára a megkülönböztetés feltartatott azon ideig, mig a kórok természete az orvosi tudomány haladása által megtisztult, és vég

re az orvosoknak jobb része meggyőződést a szerzett felett, hogy a chirurgia a belgyógyászatnál nem foglal el egy különvált térséget, sőt ezzel minden esetben élénk összeköttetésben áll; -- hogy jó sebészek az nem is nevezhetők, ki egyszersmint nem jó orvos is; végre maga a sebészi műtan sem állhat fel a belgyógyászat alapos ismerete nélkül.

Eleven tanuságot szolgáltatnak a sebészet és belgyógyászat szoros összeköttetése felől még azonkívül magok az újabb sebészi tankönyvek is, melyekben a külkórok sorozata a belgyógyászat elkerülhetetlen szükségét bizonyítja. Előfordulnak ezekben: gyuladások, a szokott kimeneteleikkel, mint: izzadmány, evesedés, nyirk-tályog, genyömlény, fekély, sipolyok, keményedések, fenésedés. Előfordulnak égések, fagyások, különféle sebek, vérzések, dermedet, sérvek, húgyrekedés, vízkór, függőlykór, rákkór sat.

Az itt előszámlált kórnek mint látjuk minden kórban, mely a belkórokról értekezik, feltalálhatók, melyek azonfelül belső okoktól származhatnak, és így belső orvoslást is igényelnek,

Ha valaki azt hinné, hogy az említett kórok egyedül vízzel, kötözéssel, étető szerekkel, izzóvassal távolíthatnak el, igen csalódnék. Az ügyes sebésznek tudni kell, hogy a gyuladás csak gyuladás ellenes, a specifikus dyscrasiából támadt fekélyek, csak discrasia ellenes, a vízkórok nagyrésze a vérzések, a dermedet csak belső szerek által gyógyíthatók meg, habár a czélszerű külszerek alkalmazása folytán működésök elősegíthetők.

A belszereknek nélkülözhetlensége ezek szerint a sebészetnél is kimutatva levén, a hasonszenvi gyógyszereknek itt is ugyanazon hatást kell tulajdonítani, mint a belgyógyászatnál, alkalmazva természetesen a gyógyszereket az ok, az egyéniség, és a kór természetéhez.

Mind e mellett alig fog találkozni hasonszenvi orvos, ki hasonszenvi adagaival egy ficamodást helyre tenni, egy törést összcilleszteni, egy zárt (atresia) vagy valamely térszűkületet (stenochoria) megnyitni, testrészhányt pótolni, felesleget eltávolítani, titérdagot (aneurysma) vagy nagyobb húgykövet meggyógyítani akar; vagy ne tudná, miszerint roszindulatú álképleteknél (pseudoplasmae.) a belső gyógyszerek kisebb-nagyobb palliatióknál egyebet nem eszközölhetnek. Mindezek a sebészi műtét tanhoz tartoznak, és ha e téren befolyást gyakorolni akar, azt neki szintén ismerni, és a kezelésben jártasnak kell lennie.

A felhozott tárgyra nézve ekként véleményünk ez: hogy a homeopathia az ő belső szereivel az ugy neve-

zett chirurgikus kórokban is az allopathiával a versenyt minden esetben kiállja, sőt általa a gyógyulás sebesebb, kellemesebb, mert oly kínzásoktól ment, melyektől amaz a mai napig sem bírja magát emancipálni.

De lássuk most már a hasonszenv alkalmazását a gyakorlatban. A lefolyt kórházi év első felében e következő sebészi esetek fordultak elő a kórodában.

	eset.	meggyógy.	jav.	moghalt.
Tályog	11	9	—	2
Evesedés csecs	2	2	—	—
„ csecsbimbo	1	1	—	—
Csont-szű	5	2	—	3
Seb-roncsolódott	10	10	—	—
„ mettszett	6	6	—	—
„ lött	1	1	—	—
„ harapott	3	3	—	—
Fekély id. végtagok	11	10	—	1
„ „ „ visszeres	2	2	—	—
„ „ „ köszvényes	2	2	—	—
„ „ „ rühös	1	1	—	—
„ nyak görvély kóros	1	1	—	—
Fenesedés kezujak	1	—	—	1
„ „ fagyás után	2	1	—	1
„ végtagok	5	4	—	1
„ hátgerincz ütés után	1	—	—	1
Fekély fenésedett	1	—	—	1
Égés általános	3	2	—	1
Fagyás	2	2	—	—
Csipőzsába (Coxalgia)	2	2	—	—
Ficzamodás csonthártya lobbal	1	1	—	—
Csont törés	5	5	—	—
Keményedés sejtszövet	1	1	—	—
Kifizesítés	1	1	—	—
Összesen	81	69	1	11

Tályog. Midőn a gyuladás valamely organikus részben elnem oszlik, annak a legközségesebb kimenetele evesedés. Ha a geny a bőr alatt a sejtszövetben gyülekszik össze az **tályognak** nevezetik. Az evesedés bekövetkezését észre lehet venni, mihelyt a daganat puhul, átlátszóvá lesz, a vörösség és daganat kisebbednek, a beteg a daganatban kopogást érez, és néha borzongástól lepetik meg. Hol a gyuladás mélyebben fekvő részeket vagy belső élet műveket támad meg, ott az evesedés bekövetkezését ezen körjelekből lehet telismerni: a gyuladás minden kritikus jelenségek nélkül fogy el, a megtámadott részben a működés ennek ellenére vissza nem tér, abban a beteg nehézséget, nyomást, hidegséget érez, a végtagok forrókká válnak, különösen a tenyerek és talpak. Nagyobb mérvben: sorvasztó láz, éjjeli izzadások, hasmenés állanak elő.

Néha valamely szerv élettétlensége, az életerő fogyatkozása, vagy különféle kórvegyületek jelenléte miatt, anélkül hogy gyuladás kórtünetei világosan észrevétettek volna, a daganatban nyirkos, folyadékony geny képződése áll be. Az ekként támadt tályogokat **nyirk-tályognak** nevezzük. Támadhatnak ezek belső okokból különféle helyeken, vagy külső erőszak következtében. Megelőzi ezek támadását néha étvágytalanság, erőtlenség, roszkedv, álmatlanság, kezdetben a daganat csekély, ruganyos, fájdalom nélküli, mely a betegnek legfeljebb feszülést, nyomást okoz. Lassankint a daganat növekedik, sőt néha iszonyu kiterjedést nyer, benne most már hullámzás érezhető, és az általános kórtünetek is mindinkább észrevehetőek. Ekkor már a daganat fájdalmas kezd lenni, megvörösödik, láz áll elő, és a beteg kinézése mindinkább senyves kezd lenni. A külbőr megvékonyodván kifakad, és nagymennyiségű folyékony gyakran igen büdös genyt választ el.

A hasonszenvi orvos a tályogok gyógyítását ne bizza egyedül belső gyógyszereire, mert bár az egyszerű tályog gyakran minden orvosi segedelem nélkül is meggyógyul, de nincs ez így mindennemű tályogoknál, melyeknél a sebészet általános rendszabályait nem szabad neki sem elmulasztani. Hogy a belső gyógyszerelés által a tályogok orvoslása sokkal gyorsabb és biztosabb, arról számtalan tapasztalataim ad evidentiam meggyőztek, mindamelllett azt követelni, hogy egyedül a belső gyógyszerelés által minden tályog meggyógyuljon, a sebészet rendszabályainak, és a beteg jóvoltának félreismerését árulná el.

Mihelyt azon jelenségek beállanak, melyek a genynek származását tanúsítják, a természetet ezen működésében támogatni szükséges. Egyszerű tályogoknál tejben főzött lenmagliszt meleg borongatásoknál egyebet nem alkalmazunk, midőn a fájdalmak igen nagyok, a vörösség elterjedett, a beteg érzékeny, **Mercurt de néha Aconitumot** is adunk belsőleg. Ha a külbőr vastag, a fájdalmak tűrhetők a **hepar sulfuris** belső használatát ajánljuk.

Apró tályogok magoktól kifakadnak, nagyobb tályogok kifakadását soha sem kell a természetre bízni, hanem azok késsel felnyitandók. A metszés mindig akkora legyen, hogy a geny kifolyása akadály nélkül megtörténjék. Megkísírtettük a tályogot étető szerekkel is felnyitni, mely azonban mivel fájdalmasabb, és mivel a külbőrnek egyrészt mindig felemészti, honnét nagyobb hegjegy marad fel, czélszerűnek nem bizonyult be.

A tályog felnyitván a geny gyenge nyomás által kitrítettik, ez megtörténvén a sebet légymeleg vízzel kifecskendezzük, a seb felülete száraz tépéssel be-

fedetik, és tisztán beköttetik. Bő genyedésnél ezen eljárást naponta kétszer ismétljük.

Ha a geny sem nem túlbőségű, sem nem roszindulatú, akkor a fentebbi eljárás a seb hegedéséig elegendő, ha azonban a genyedés tulságos, roszbűzű, ez esetben belsőleg **siliceát** adagolhatjuk a legjobb sikerrel.

A **nyirktályognál** több ízben sikerült ennek elosztatása, mivel pedig ilyenmű tályogok jobbadán görvélykóros egyéneknél észleltetnek; mindenegyéb külszer mellőzésével, a **calcareá carbonica** belső használatát láttuk a legezésértübbnek.

De nem minden esetben sikerül a tályogok nemét egyedül belszereléssel eltávolítani, gyakran itt sem marad más teendő, mint a tályogot késsel vagy troikárral felnyitni, az utóbbival különösen ott, hol a tályog nagykiterjedésű, igen mély, hol tehát a sebet a levegő beömlésétől szükség megóvni. A tályog felnyitván, külsőleg ép akként kezeltek, mint azt az egyszerű tályogoknál előterjesztettük. A belső orvoslást ez esetben sohasem kell elmulasztani, mivel mint említettük, nem csak vegykóros egyéneknél fordulnak elő, kik specifikus orvoslást igényelnek, hanem azonfelül ily betegek szembetűnőleg elgyengülnek, a geny rosz indulatúvá válhat, hol tehát a természet gyógyerejét feltartani szükséges. A geny tulajdonságára feltűnően hatni láttuk a **calcareá carbonicát** és a **siliceát**, nagy erőfogyatkozásnál a **chinát**.

Azon két esetink, kiket a halálozási rovatban feljegyeztünk, a most leirt tályog nemébeu szenvedtek; az egyik egy nyomorult görvélykóros 13 éves fiu volt, a másik egy 75 éves koldús. A geny mindkettejénél mind a mennyiségre, mind a tulajdonságra nézve oly annyira roszindulatu volt, hogy az életet megtartani egyiknél sem sikerült. A többi egészséggel bocsáttott el.

(Folytatás követk.)

Megmérgezési eset kőrösbogárral. (Cantharides)

(Folytatás.)

Kérdések a szakértőkhöz:

1. A hulla lelvényezése és a belek tartalmának vegytani vizsgálatából, lehet-e bizonyosan vagy csak valószínűleg is feltenni, hogy N. András halála:

a) a kőrösbogár használata által egyenesen és közvetlenül, b) vagy a kőrösbogár használatával összeköttetésben levő okból eredett? ez utóbbi esetben melyik az összeköttetésben nem levő ok?

2. Tekintetbe véve a boncolásnál a gyomor és belekben bebizonyult jelenségeket, továbbá tekintetbe véve hogy N. András utolsó betegsége alatt erős hányás és hasmenésben is szenvedett, lehet-e valószínűleg feltenni,

hogy nagyobb mennyiségű kőrösbogarat vett be, mint a mennyit a vegybontás a testből elválasztott?

3. Ezen nagyobb mennyiség N. András életművetének belső jelenségeiből meghatározható-e megközelítőleg, bizonyosan, vagy valószínűleg?

4. A vegybontás és a bonczolat által elválasztott kőrösbogár mennyiség elegendő volt-e magában a közvetlenül halált okozni, vagy az csak azon kőrösbogár részecskének hozzá számításával következett be, melyek a testből ugyan elnem választhatók, de melyeknek jelenléte a belekben világosan felismertetett?

5. Az elhalt N. A. a vizsgálódások nyomán erkölcstelen és buja embernek jellemeztetik, mely azon gyanura ad alkalmat, hogy végre ő maga vette be a kőrösbogarat, a kőrösbogár használata a nemző részekre izgató, hevítő-e? Vannak-e esetek, hogy a kőrösbogár e célra használtatik?

6. A házmotózásnál a szakértő urak által egy porcellán findzásban egy zöld ércfényű test találtatott. Ezen test kőrösbogár volt-e, és a feltalált mennyiség az orvosi tudomány tapasztalása szerint elegendő lett volna-e N. A. halálát előidézni?

Ezen kérdés megoldásánál, úgy mint az 1-ső kérdésnél, sziveskedjenek a szakértő urak figyelni, vajjon oly egyénnél, ki a kőrösbogár használatát megszokta, nagyobb mennyiség kívántatik-e, hogy halál következék be, mint hasonló feltételek mellett olyan személyeknél, kik annak használatához szokva nincsenek?

7. Egy nőitanú által, ki hosszabb ideig N. A. szolgálta, s annak ágyastársa volt, előadatik, hogy N. A. vizelletét az éji edényben gyakran ujjnyi vastagságú nyálkával keverve találta, mely észrevételt saját vizelletében is tapasztalta még N. A. ágyasa volt, mely tüncmény azonnal megszűnt, mihelyt vele többé összekötetésben nem volt. Ezen tüncmények talán N. A. által használt kőrösbogárból magyarázhatók?

8. N. A. neje azt állítja, hogy férje az egész betegsége alatt, sőt még 5 nappal halála előtt vele ismételve közöszült, és hogy betegsége alatt többször nemzőrészeinek viszketegéről panaszkodott. Lehet-e, tekintve N. A. kórfolyamát, az általa nyilvánított fájdalmakat bizonyosnak, valószínűnek, vagy ép lehetetlennek, vagy valószínűtlennek feltenni, hogy N. A. halála előtt oly rövid idővel még oly izgatott nemzősztönt tanusított?

9. Meddig maradnak a használt kőrösbogarak az ember gyomrában és beleiben? Vagy ezek hányás vagy hasmenés által rövid idő alatt a testből kitakarodnak-e, lehet-e bizonyossággal a hullában feltalált kőrösbogár mennyiségéből meghatározni, mennyi idővel vétetett az előtt be ezen mennyiség a megholt által?

10. Lehet-e tehát N. A. halálát tekintve, bizonyos-

sággal meghatározni, mikor vette be a testében feltalált kőrösbogarat? Valószínű, vagy valószínűtlen-e, hogy N. A. azokat megbetegedése előtt (12 nappal halála előtt) bevette?

11. Mily alakban (eldörzsölve, megtörve, porban, megfőzve) kellett a kőrösbogarakat N. A.-nak bevenni, melyek beleiben találtattak.

12. Milyen az íze az ekként bevett kőrösbogárnak a nyelven? Lehet-e feltenni, hogy oly személy, ki tudta nélkül és önkénytelenül kőrösbogarat hasonló minőségben, mint az N. A. bonczolásánál feltaláltatott, beveszi, annak használatát íze által megismerheti?

13. Bizonyos mennyiségű kőrösbogárnak használata mily hatást okoz az emberi testben? Ezen kérdés megfajtésánál a szakértő urak úgy a nagyobb mint a kisebb mennyiségű kőrösbogár használatára, nem különben a 6 pont alatt előfordult két kérdőpontra figyelemmel lenni sziveskedjenek.

14. Feltehető-e, hogy N. A. halála ha a kőrösbogár használata által bekövetkezett, apródonkint bevett kőrösbogár által is idéztethetett volna, vagy bizonyítják-e némely a bonczolásnál felmerült tüncmények, és melyek? hogy a testében feltalált kőrösbogarat egyszerre bevenni kellett?

15. Mint tudva van, az elhalt N. A. legelőször is nagy fájdalmakat panaszott a vizellésnél, melyeket megromlott söritalnak tulajdonított. Lehetséges-e, hogy ezen fájdalmak ép úgy a nagymértékben használt kőrösbogár által származhattak?

16. Az orvoslása N. A. megholtnak czélszerű volt-e? Igaz-e, hogy az őt gyógyító seborvos túlmértékű beléndekvonatot és mákonyt rendelt, melyek N. A. betegségére káros hatást gyakoroltak?

17. Ismerte-e mint látszik a kőrösbogár használatához megszokott N. A. ennek hatását?

18. Mekkora adag lehetett közvetőleg N. A. testében?

(Vége követk.)

Acidum Nitricum Legélegsav.

Espanet után

közli Dr. D o m i n i g Pécsről.

Gyógyhatása

(Vége.)

A) Az ideges és lázas bántalmak. — A legélegsav gyógyjavalatánál arra kell általában figyelnünk, mlymodorban fejlődik ki az erőfogyatkozás (asthenie) Ez többnyire az életerőnek leszállításában rejlik, mely minden lázt, és lobot kizár, nemcsak ami a lobos elemet illeti,

hanem még akkor is, ha minden lényeges izgatás a vérrendszerben történnék.

1-szor Fulladásos bántalmaknál közöstitési kihágások által elsatnyultaknál, ha ugyanazon időben folyó orrhurutban, hasmenésben szenvednek a rohamon kívül bőköpésekkel.

2-szor Nőszenvben (hyteria) ideges vagy nyirkos (leucophlegmaticis) alkatásu egyéneknél, kicsapongó életükénél, kikenél rendszeren bő a hőség, vagy pedig elfojtott; nagy a keresztcsont fájdalom felbűfegések kiseretében, melyeket felpufadás, gyengeség, mellérzékenység, kis remegés, mellgörcsök és hysterikus golyó követik.

3-szor Zsábákban (neuralique) és csontfájásokban, melyek az általános állapottal összefüggnek, és éjjeli fogfájásból állanak. féloldali fejfájásból, ültájzsábából, s másféle csúzos fájalmakból, melyek egy esetleges bujakórra visszavezethetők, u. m. egy elnyomott takárra higany használat visszaélésére, egy görvélyes senyvre (scrofeachi.)

4-szer Higany mérgezés által előidézett ideges túlizgatottság szintén uralma alá tartozik.

B) Fekélyes tengéleti, bujakóros és higanyos bántalmak:

A higany alkalmazása nem gyógyít mindig minden bujakóros sebet, s a Syphilisnek minden alakjait; sőt némelykor azt előidézi vagy táplálja; ennél fogva más gyógyszerekhez kell folyamodnunk, melyek között a legélegsav egyike a legkitünőbb gyógyszereknek.

Ezen gyógyszer igen jól pótolja a higany elégtelenségét hártás májlobban a kis gyermekeknél előforduló zsebréknél (apthe) vagy a megletteknél is. Erdemes azt előbb a többi ásványos savak és borax előtt igénybe venni. Mert a legélegsav tökéletesen gyógyítja a bujakóros sebeket, és a külbőr kisebb fekélyeit nem különben a takhártyáét is, melynek fenekéből könnyen vérző husos kinövések tenyésznek és felemelkednek. Thujáé az elsőbbség, ha a geny nem bűdös és a fekélynek felszine nem vérzik.

Ha a bujakórt két időszakra felosztjuk, a fekélyesre és a terményes vagy tultengésire (luxuriante), a higany megfelel a fekélyesnek, a legélegsav pedig a terményesnek; mindamellett a határozott tenyészeti syphilisben, melyet kitünőleg azon névvel illetünk, hogy karfiol alakú higanynyal kell gyógyítani, de csak akkor, ha előbb vagy még egyszer sem volt a higany alkalmazva.

Némely orvosok felváltva szokják adni a legélegsavat thujával a hol a syphiliticus sebek kinövései a nagy szemérem ajkakon a maktyú belső oldalán és végbélen vannak, olyanok a szörtüszöges (sycodique sima csomocskák, ha lobosok vagy lobtalanok.

A legélegsav gyógyjavalata kihat egész a szemölcsös (veruqueux) kinövésekre, melyek némelykor a Siliceának és a Staphysagriának engednek, kiterjed egész a vörös puha szemölcsre, mely több mint valami szörtüszökös termény, így a legélegsavban felaláltunk olyan gyógyszert, melynek kiválólag a bőrre terjed ki hatása.

Minden véletlen bujakóros bántalmak, melyek a higanynak makacsul ellentállnak vagy általa tápláltak, azonnal vagy a legélegsavnak, vagy kali hydrojodikumnak alkalmaztatását kívánják, ilyenek a csontgyuladások, csonthártya lobok, csontszú, általános az arc csontszújánál. Ezen esetben az arany leghathatósabb versenyzője a legélegsavnak, ugymint a makacsul ellentálló csontfájásoknál is. — A hepar sulfuris kétségbe teszi hatását a legélegsavnak ha bő a genyedés, és a sulfur ha higany okozta a kopaszságot; és aligha a jódon és hepar sulfurison képes nem leend tulhatni némelykor a mercurialis nyálfolyások gyógyításaiban.

Ugyan a legélegsav az, melyet a higany által okozott vagy általa táplált takárok ellen szokás használatba venni, és a hol függölyök vannak, vagy a hol gyanunk vagy az ilyeneknek tenyészése felett. Ilyen takárnak ugy látszik jobban megfelel a thuja, ez szintoly véletlen mint a lábköszvény (podagra), ez egészen más gyógyszerek használatát kívánja a kóros vérvegyület és a helyi állapot miatt sat. Egymástól megkell különböztetni a sulfurt, lycopodicumot, ezüstöt és hepar sulfurist.

C) Végbél hasadások. (fiissurae ani.)

Használatba vétetett a legélegsav kiváltképen a végbél hasadások ellen, részint a bőrre kiváló hatása miatt, részint már az előbb megfajtott alkalmaztatása miatt a véletlen hozzá szövetkezett syphiliticus és mercurialis bajoknál. Ezen hasadások gyakran egészen más gyógyszereket kívánnak gyógyításukhoz; e gyógyításnak két bántalmazott elemekre kell támaszkodnia; az anyagi sértés és görcsre, mert a végbél hasadás szűk sértés, hoszikás, a mely elhatározza a görcsös összehuzódásit a zárizomnak. Gyakran ezen összehuzódás egyetlen oka a hasadásnak, és ez az ok hogy Ignatia némelykor az ilyen végbél előeséseket minden más gyógyszer nélkül meggyógyítja.

D) Izgatott bántalmak és takár a takhártyákban, (Affectiones irritativae et phlegmorrhagiae membranarum mucosarum.)

Az okok és azokat kísérő kórjelek folytán a legélegsav egyenlő hatással bir a lycopodiummal, szénéleges hameleggel (kali carb.) kénmájjal (hep. sulf.) és ónnal (stannum) a mell genyedéses bajokban, és más takhártyáknak felszineikben. Gyakran sajátjává teszi, mint a lycopodium, a tüdőnek szöveteti (parenchime) sérté-

seit, s még jobban mint amaz a genyedéses májban vagy belekben magukra a csontokra is hat, ha tisztán görvélyes természetű lenne a csontszú.

Az olvasó azonnal könnyen eltalálhatja a gyógyjavallatot, az asthenicus és gyöngeségből eredett tüdő takároknál és sorvadásoknál, és a tulizgatott takhártyáknál; általános vagy a térdek részletes izzadásainál, bűdös hónalylyal; hasmenéses székletételeknél, legyenek azok epések májbántalom következtében, legyenek azok takárosak és gyöngeségből eredtek, legyenek azok genyedséges és véres rothadás izgatás által, vagy pedig fellágyulástól és fekélyesedéstől, fehérnyes húgfolyásnál, de magában a cukorvizezélnél is (diabetes), visszaesés által kiujult bujakóros (syphilis) vagy higanyos (mercurialis) torokloboknál; a súlyos (scorbutis) szájloboknál, fehérfolyásnál, fülfolysoknál, legtöbb esetekben mint utómaradványa a roszul gyógyított bujakóros bántalmaknak, a küteges (exanthematicum) lázokban, idült gyomor loboknál, hányással és ökröndözéssel, visszabüfénessel, fájdalmas göresöknél és hasmenésnél, görvélyesszemloboknál fekélyesedéssel vagy anélkül. A pulsatilla sokat elősegíti ezen esetben a legélegsavnak hatását, arsenicum elfoglalja a helyét a fekélyesedésnél ha égető és száraz, vagy a könyek igen csipősek, vagy takáros genyedésnél. A legélegsav legújában vétetik használatban a szaruhártya evesedéseknél, vagy takáros genyedésnél, genyfolyásnál, a görvélyes csontszúnál, a belső fülben; oly körülmények közt a kénkö (sulfur) és kénmáj (hep. sulf.) szinte igen hasznos gyógyszereket képeznek. A legélegsavat nagy előnnyel adhatjuk a vilanyyal (phosphor) felváltva, vagy pedig maga egyedül adatik a görvélyes orrfekélyeknél (ozoena).

E) A kiülbőr bántalmak. — A legélegsav hatáskörét azonnal magának tulajdonítja a májfoltokban a bujakórosoknál, és általában minden kitöréseknél a melyeknél a bőr színe vörös vagy barnavöröses. Gyakran hathatós gyógyszer a szeplőknel és zsirtüszöknél (acne-purpure) mely az arezot elrutítja. Azonkívül alkalmazásba vétetik a nedves bőrnél, bujakórhoz hasonló fekélyeknél, némely szörtüszeg (mentagra) és zsirtüszeg ellen (acre), Venus koronája ellen, és ötvaros genyütszeg ellen, melyeket azonban a lycopodium, phosphor, silicea, dulcamara és calc. c. szintén gyakran meggyógyítanak; bőrpállás ellen mind a nagyoknál, mind a kis gyermekeknel; minden télen a hideg beálltával ismét kiujuló fagyások ellen, élénk égető fájdalmakkal. Minden bántalmaknál a gyógyjavallata sokkal könnyebb elhatározható, mert a bajt kísérő körjelek, még a helybeliek is nagyon jelezik az ő hatás körét; mely mindig

a kóros véregyületes (diathes) állapotnak megfelel, tudniillik ha egy higany mérgezés (mercurialisme) vagy pedig ha régi is egy bujakóros fertőzés létezik.

Adag. A legélegsavat leg inkább szeretjük adni folyadékban egy pár cseppet alanti higitásból lepárolt vízben, vagy pedig magát a legélegsavat tisztán kórosvéregyületes lázas, vagy láztalan bántalmaknál, zsebréknél, fekélyeknél vagy higanyos nyálfolyásnál. Hasonló körülmények közt lehet használni mosdó szernek is, befecskendezésnek, szájöblítőnek, langyos melegvizzel keverve kellemetes savanyús ízű.

A tengéletes és függölyös bajokban hasznos, ha a belső bevétel mellett külsőleg is a kinövéseket érintjük vagy pedig a fekélyeket és zsebréket ezen folyadékkal 3-szor napjában mosogatjuk. Általában a higanyosság (mercurialis.) az 1. 2. 3. higitásnak alkalmazását kívánja, egyptár heti kitartással, azonban a magasabb higitásokat is igénybe vesszük, minél tisztábban és szembetűnőleg feltűnik a vérszegénység, vagy ahol az izgatott állapotok (irritativ) kitűnőleg szerepel, legyen az lázas vagy ideges vagy csupán a takhártyákban izgatottság.

A közkórházak megismertetése.

(Folytatás.)

A c. alatti kiadások a kormányzati költségeket foglalják magokban, névszerint: az állandó hivatal és személyzet feltartását, ide számítván az erre vonatkozó nyugdíjazásokat, vagy kegydíjakat is; ennekutána az irodai szükségeket, az épület feltartását, és akár a sajátbirtok, akár a haszonbérlettel összekötött terheket. — Az élelmezési kiadások ott, hol azok szerződésileg haszonbérloknek át adattak, a megállapított árak szerint, a hol pedig az intézet saját kezelése által történnek, a beszerzési árak szerint számítatnak. — A világítás, fűtés, szobák és fehérműek tisztogatására fordított kiadások, az ezekhez ki kívántató anyagok áraik szerint számítatnak fel.

Fehérműekre, ruházatra, nyoszolyákra, szobák bútorozására, apróbb kórházi szükségletekre kívántató kiadások egyedül elhasználati időszakok után számítatnak, melyet a beteg körüli alkalmazás által szenvedtek.

Az anyagneműek rendes és gazdaságos kezelésénél a kórházokban, az évenkint újra szükségelt beszerzése a bútoroknak a kórház épségbentartása miatt, a számadásban kitett elhasználati ár szerint fog meghatározatni.

A kórházi ápolók feltartására szükséges költségek a tetteleg létező kiadások szerint számítandók.

Az orvosi hivatal, és szolgáló személyzetre, irodai szükségekre kívántató költségek, a megkívántató kiadások szerint számítandók.

Az épületek feltartására megkívántató költségek, vagy is az épület szükséges kijavitása, mely ennek épségben leendő feltartására kívántatik, rendszeren az épületekre fordított évenkinti kijavitások költsége szerint számítatnak ki.

(Vége köv.)